

HOD U NOVOSTI

Mario CIFRAK

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Vlaška 38, p.p. 432, 10 000 Zagreb
mario.cifrak@ofm.hr

Tekuće 2022. godine navršava se 60 godina od početka Drugoga vatikanskog koncila. Godine 2012. obilježavali smo 50. obljetnicu Koncila. Duh Sveti (u)vodi u svu istinu (usp. Iv 16,13). I za ljubitelje prošlosti (*usus antiquioris*) Crkva Boga živoga je stup i uporište istine (usp. 1 Tim 3,15). Duh Sveti skandira kršćansku egzistenciju, kršćansku novost (usp. Rim 6,4). Hod u novosti ostvaruje život hrabre savjesti, svetosti. Što se dogodilo novo u ovih deset godina?

Majka Terezija

Ove godine obilježili smo 25 godina od smrti Majke Terezije. Skopje je grad u kojem je rođena Majka Terezija. Časna sestra koja je napustila sigurnost samostana i našla se na ulici velegrada, Kalkute. Vidio sam je dva puta u Hrvatskoj, čak i slušao. Proglašena je svetom. Njezin rad je osporavan, kažu da je nestručno provodila medicinsku skrb, netransparentno upravljala novcem itd. No, dobila je Nobelovu nagradu.

Jedan dan poslije svete mise u sakristiju bivše augustinske crkve uletjela je jedna vjernica koju sam znao jer je svaki dan bila na svetoj misi. Bez velikog uvoda počela je kritizirati svetost, pretpostavio sam odmah da je riječ o Majci Tereziji, jer je večer prije na televiziji bio dokumentarac o njoj u kojem se govorilo o njezinim teškim duhovnim stanjima gotove napuštenosti od Boga, odnosno bezbožnosti, sumnji u Božje postojanje itd. »No, što Vi kažete?« – pitala je uznemirena vjernica. Rekao sam da je upravo to dokaz njezine svetosti, a gospođa je na te moje riječi izletjela iz sakristije zalupivši jako vratima. Stereotipi.

Govor o duhovnosti je danas nemoguć. Jednostavno se odustalo od Božje riječi. Bolje je bez napora stvarati instantnu duhovnost. Tu se rađa fanatizam. On proizlazi iz nepoučenosti, odnosno nepoučljivosti. Božja riječ je bogoduha. Ona je bogoduha kad se govori o poučavanju, ali služi i za »uvjeravanje, popravljavanje, odgajanje u pravednosti« (2 Tim 3,16).

Martin Luther

Godine 2017. proslavili smo 500 godina reformacije. Reformaciju je pokrenuo Martin Luther. To je vrijeme renesanse, antika je smatrana vrhuncem čovjekovih stvaralačkih snaga pa su sve umjetnosti i znanosti koje su cvjetale u antici ponovno bile oživljene. Mali uvid u duh vremena Luthera i Crkve daje nam ponovno objavljena knjiga Bartolomeja iz Pise *De conformitate vitae Beati Francisci ad vitam Domini Jesu* iz 1510. godine, koja je napisana između 1385. i 1390. godine i koju je osobito kritizirao Luther u predgovoru knjige Erazma Albera *Der Barfüßer Mönche Eulenspiegel*, izašle u Wittenbergu 1542. godine. Zamjerao je franjevcima da pravilo »basonogoga«, tj. sv. Franje, stavljaju na mjesto evanđelja i tako izričito Krista zamjenjuju Franjom. No, govoreći o zajedničkoj vjeri u milosrdnog Boga, opisao je Luther Franju kao pobožnog čovjeka, koji se osobito upečatljivo pouzdavao u Božju riječ. I njega i sv. Benedikta je držao primjerom spasenjskog Božjeg djelovanja. S jedne strane Franji se divio i bio je za njega »vir admirabilis et spiritu ferventissimus«, jer »sapientissime dixit, Regulam suam esse Euangelium Ihesu Christi« (Weimarer Ausgabe 8, 579). Dakle imati za svoje redovničko pravilo evanđelje Isusa Krista bio je za Luthera čin najveće mudrosti. Ovdje moramo upozoriti da je Luther pridao, »podmetnuo«, Franji vlastito razumijevanje evanđelja. Naime, on vidi celibat kao slobodan izbor i ne postoji način života koji bi obvezivao. Luther tvrdi da su braća mogla u počecima franjevačkog reda slobodno odlučiti hoće li živjeti u braku ili u celibatu i koliko dugo žele ostati u samostanu. No takav posve slobodnjački način redovničkog života na određeno vrijeme Franjo nije pročitao iz evanđelja. On je računao sa slobodnom odlukom za cijeli život. Za Franju nije bilo povratka.

Odakle takvo gledanje na sv. Franju? Je li se Luther na neki način prepoznao u Franji i njegovu nastojanju obnove Crkve? Luther je bio čovjek Crkve. Bio je redovnik augustinac, svećenik i profesor. Zgrozio ga je Johann Tetzl propovijedanjem o oprostima. Kako razumjeti milostivog Boga i pravednost Božju? Luther je pred sobom imao svetopisamski, teološki tekst i to Rim 1,17, u kojem se nalazi i citat proroka Hab 2,4 (usp. također Gal 3,11): »pravednik živi

od svoje vjere«. Novo je za Pavla bilo da je spasenjsku Božju pravednost objavio Isus Krist u evanđelju. Pristup Božjoj pravednosti je evanđelje, koje pokazuje Božju spasenjsku volju za sve ljude i svijet.

Hercules Germanicus rekao je 1520. godine Hans Holbein za Luthera i time mu pridao herkulovsko značenje i moći. Katolička slika vidjela se iz *Commentariis de actis et scriptis Martini Lutheri*, knjizi Johannesa Cochläusa iz 1549. godine. Ondje stoji da je Luther razarač crkvenog jedinstva i beskrupulozni demagog. Stvari se mijenjaju u 20. i 21. stoljeću, i to već 1939. godine, kada Joseph Lortz Luthera drži redovnikom koji je ozbiljno uzimao svoje kršćanstvo i redovništvo. Za svog posjeta Erfurtu Benedikt XVI. je rekao: »Ono što ga je pokretalo, bilo je pitanje o Bogu, koje je bilo duboka strast i poticaj njegova života i njegova cijelog puta.« Papa Franjo je u Lundu potpisao deklaraciju u kojoj stoji: »Dok smo duboko zahvalni za duhovne i teološke darove koje smo primili od reformacije, ispovijedamo i molimo pred Kristom jer su luterani i katolici ranili vidljivo jedinstvo Crkve. Teološke razlike prate predrasude i sukob, a religija je instrumentalizirana politički.« No i dalje vrijedi da je ono što nas povezuje veće negoli ono što nas dijeli, a to je Božja riječ.

Sv. Martin

»Proglasenjem Godine posvećenog života, pedeset godina nakon objave saborskog dekreta 'Perfectae caritatis' o obnovi redovničkog života ponajprije sam želio predstaviti cijeloj Crkvi ljepotu i dragocjenost takvog oblika nasljeđivanja Krista, koji predstavljate svi vi koji ste odlučili sve ostaviti kako bi po evanđeoskim savjetima izbliza nasljeđovali Krista. Kroz mnoge inicijative koje će se odvijati ovdje u Rimu, kao i u ostatku svijeta, vaše sjajno svjedočanstvo života bit će postavljeno poput svijeće na svijećnjak da obasja i ugrije cijeli narod Božji. I vama ovdje nazočnima ponavljam poziv koji sam uputio vrhovnim poglavarima prije godinu dana: probudite svijet, osvjetljujući ga svojim proročkim svjedočanstvom. Kako ćete ostvariti taj poziv, ne samo u Godini posvećenog života nego uvijek? Dajem vam tri smjernice« (papa Franjo) Uz naš Fakultet stoji crkva sv. Martina. Kako je svoju posvećenost živio sv. Martin?

»Oni (Hektor i Sokrat) su štoviše vjerovali da se trebaju ovjekovječiti samo u sjećanju ljudi, dok je dužnost čovjeka tražiti radije vječni život negoli vječno sjećanje, ne pisanjem, ratovanjem ili filozofiranjem, nego živjeti radošno, hrabre savjesti i zajedno (*sed pie sancte religioseque vivendo*)« (Sulpicije Sever, *Vita Martini* I,4). I tu su te tri smjernice!

Pie vivendo

»Budite radosni! Pokažite svima da nasljedovanje Krista i življenje njegova evanđelja ispunja vaše srce radošću. Podijelite tu radost s onima koji su vam blizu, kako bi tolike osobe i same osjetile želju da vam se priključe u prekrasnom i uzbudljivom evanđeoskom izazovu« (papa Franjo).

»Naš razgovor nije se ticao ničeg drugog nego kako se ja moram odreći zavodljive radosti svijeta i njezina tereta da bih slobodno i nesmetano mogao slijediti Gospodina Isusa. Kao sjajan primjer našeg vremena stavio nam je pred oči već spomenutog veoma uglednog Paulina. On se odrekao svoga velikog bogatstva, pošao za Kristom i gotovo jedini koji je u naše dane slijedio upute evanđelja. Njega, tako je često naglašavao, moram slijediti, njemu postati sličan. Naše stoljeće neka bude sretno da može slaviti muža takve vjere i vrline. Prema Kristovoj riječi bogati i dobrostojeći čovjek je svoje prodao i utržak dao sirotinji i tako, što se činilo nemogućim, učinio je mogućim svojim primjerom. Kakva čudesna ozbiljnost u njegovim riječima i razgovorima! Kako točno i snažno je govorio, kako oštromno i vješto rješavao teška pitanja Svetog pisma (*quam in absolvendis scripturarum quaestionibus promptus et facilis!*)« Sulpicije Sever, *Vita Martini*).

Sancte vivendo

»Budite hrabri! Tko se osjeti voljen od Gospodina, znat će mu se i povjeriti. Tako su činili vaši utemeljitelji i utemeljiteljice, otkivajući nove putove služenja kraljevstvu Božjem. Snagom Duha Svetoga – koja je uz vas – idite među svijet i pokažite moć evanđelja, koje i danas čini čudesa i može dati odgovor na sva ljudska pitanja« (papa Franjo).

Martin je činio brojna čudesa. No, najveće čudo dogodilo se dok je još kao katekumen prolazio gradom Amiens po zimi i komadom svoga plašta zaogrnuo siromaha. U snu mu se tim plaštem zaogrnut ukazao Krist i podsjetio na evanđelje: »Zaista, kažem vam, što god učinite jednomu od ove moje najmanje braće, meni učinite!« (Mt 25,40). Riječ je o djelima ljubavi koja iskazujemo bolesnicima, unesrećenima, gladnima, golima i ništa ne zadržavamo od »vojničke« plaće, osim za nužno uzdržavanje. Martin nije bio *evangelii surdus auditor*.

Religiose vivendo

»Budite žene i muškarci zajedništva! Ukorijenjeni u osobno zajedništvo s Bogom, koje ste izabrali kao bolji dio svojeg života (usp. Lk 10,42), neumorni ste

graditelji bratskog zajedništva; svjedočeci evanđeoski zakon uzajamne ljubavi među sobom, a potom prema svim ljudima, osobito najsiromašnijima. Svjedočite kako univerzalno bratstvo nije nikakva utopija, nego Isusova želja za čitavo čovječanstvo« (papa Franjo).

Kao biskup živio je sv. Martin tako da nije zapostavio svoj monaški način života. Oko njega se okupilo 80 učenika. Živjeli su u osami (*maius monasterium*), bavili se prepisivanjem knjiga i molitvom. Ostvarivali su ideal: »U mnoštva onih što prigrliše vjeru bijaše jedno srce i jedna duša. I nijedan od njih nije svojim zvaao ništa od onoga što je imao, nego im sve bijaše zajedničko« (Dj 4,32). Poslije posta su zajednički jeli. Odijevali su se poput Ivana Krstitelja.

Već je poslije vojničkog života na poticaj sv. Hilarija pošao posjetiti roditelje i domovinu *religiosa sollicitudine*. Tu brigu je iskazivao kao monah i prema razbojnicima, koji su se često i sami obratili i započeli život takve poniznosti i strpljivosti (*hanc humilitatem et patientiam*).

To nisu samo monaške, redovničke kreposti nego kreposti našeg kršćanskog života, naše kršćanske duhovnosti, po kojima postajemo proroci svoga vremena kao što je sv. Martin to bio za svoje vrijeme, a da bismo uspjeti možemo samo poput sv. Martina moliti: »Gospodin je sa mnom i ja ne strahujem: što mi tko može?« (Ps 118,6).